

Sirató Ildikó

A Tolnay 100 konferenciakötet elé

Ritka esemény, hogy egy ízig-vérig színésznő születésnapján szakmai, tudományos konferenciára gyűljenek össze a késő tisztelők, kutatók. A Tolnay Klári századik születésnapja köré szerveződött emlékév programjába azonban kezdettől belegondoltuk ezt is, hiszen Klárika a maga kiemelkedő intelligenciájával és nyitott szemű-szívű érdeklődésével bizonyonnan eljött volna egy ilyen izgalmas tanácskozás érdekesebbnél érdekesebb témáit, előadásait s előadóit meghallgatni. S bizonyonnan ott is volt velünk ezeken az október végi napokon a Vígszínházban, ahol rá emlékeztünk, s szóltunk színházról, filmről, nőről, történelemről, színészetéről, emlékezetéről...

Jelen volt képeken, mozgó és állóképeken állócsillagként, jelen volt a szavakban és a szívekben. Jó volt vele és az emlékező, ünneplő társakkal együtt lenni a homályos nézőtérben a fényárban úszó előadói asztalnál, nézni a szaladó képeket a múltból, együtt gondolkodni, együtt lélegezni a konferenciára és a kiállításra ünnepi díszbe öltözött színházban, a színészek és a közönség számára egyaránt sokat, akár világot jelentő színpadon.

A konferencia előadásait végre, a 101. születésnap alkalmából összerendezgető kötet épp olyan változatos, gazdag, amilyennek az ünnepi esztendő vége felé közeledve az egész emlékévet éreztük. A születésnapra olyan sok minden fért, olyan sokan jöttek velünk, a kezdeményezőkkel, szervezőkkel, alkotókkal és nézőkkel, hogy az öröm hullámai elérhettek akár az égig is, s hogy a már tizenhat éve elhunyt kiemelkedő színházi alkotó is érezhette az együttléteket melegét.

A 2014 nyarán közzétett felhívás szerint konferenciánk szabadon körülírt tematikája a résztvevők remélhetően széles körét vonzhatta, szándékaink szerint tükrözve Tolnay Klári gazdag és sokszínű művészi- és életpályájának tartalmi konzekvenciáit és összefüggéseit, középpontba állítva a 20. századi nő- és művész sors-esélyeit és -kérdéseit, amelyek vonalán széles merítéssel nagy szellemi-kulturális hatású következtetésekhez is eljuthatunk.

A színháztörténeti kiindulópontú konferencia tematikus keretében a Tolnay Kláriról, színházi, filmes, fordítói, közéleti pályájáról, életútjáról és utóéletéről, hatásterületeiről és személyes „színháztörténetéről” szóló előadások mellett vártuk a Tolnay Klári pályáját meghatározó színházak (a Művész Színház, a Vígszínház, a Madách Színház) adott korszakait elemző vagy a híres Tolnay-szerepek elemzésére-főlidézésére vonatkozó előadásokat. A 20. századi magyar színházhistoria nőközpontú megközelítéseit, illetve a színháztörténet-írás forráskutatásának a félmúltra és a közelmúltra vonatkozó megoldásait vagy a szerepkörök kérdéseit megvilágító témákat (különös tekintettel a szintén száz évvel ezelőtt született Lukács Margit vagy Mészáros Ági élet- és pályatapasztalataira). A rendezői munkát (figyelemmel az ugyancsak száz éve született Gellért Endrére), annak

különböző korszakokban betöltött szerepét és jellemzőit elemző, vagy az idollá vált művész, a sztárrá emelt nő társadalomformáló szerepének példáit feltáró, a színésznők társadalmi szerepének, megítélésének korszakonkénti alakulását bemutató prezentációkat. Továbbá a hazai filmtörténet jeles és érdekes, Tolnay Klárihoz (is) kapcsolódó alkotásainak és alkotóinak (például a szintén száz évvel ezelőtt született Hegyi Barnabásnak vagy Illés Györgynek) bemutatását. A színházi szövegfordítás-szerepfordítás vagy a színészek énekes-előadói művészetének, illetve a különböző színpadi műfajokban működő énekesek színészi előadó-művészetének kérdéseit és példáit taglaló előadásokat, s természetesen, további izgalmas, érdekes, Tolnay Klárihoz, illetve a magyar művelődéstörténet színházi-filmes félműltjához, 20. századához kapcsolódó témákat.

Felhívásunk nagy örömünkre értő érdeklődőkre talált, s ki-saját kutatási területének és módszereinek jeles példáját nyújtotta a Vígszínház Házi Színpadán. Kötetünkben három csoportba sorolva közöljük az előadásokat. Az első fejezetbe a közvetlenebbül Tolnay Klári pályájáról szóló témák kerültek, *Tolnay Klári pályaemlékezete* címmel, sorrendben N. Mandl Erika, Bozó Péter, Hermann Zoltán, Molnár Klára, Lakatosné Ircsik Teréz, Lukács Margit, Góg Laura és Zsoldos Emese előadásai. A második részbe, a *Tolnay Klári kora és kortársai* cím alá válogatott dolgozatok pályatársak, partnerek és kortárs színészek, színházak történetéből közölnek érdekes részleteket Arany Zsuzsanna, Heltai Gyöngyi, Némethné Böhm Edit, Kiss Csilla, Miklós Zoltán, Molnár Dániel és Bolvári-Takács Gábor tollából. A harmadik, *Tolnay Klári emléke* című fejezetben az utóélet, a kortárs-émlékezők (Lengyel György, Káich Katalin és a jelen sorok írója) reflexiói és gondolatmenetei kaptak helyet.

A sokszínű és művészetben, élettapasztalatokban gazdag életű asszony pályájának emlékezete a közönségében, a barátaiban, pályatársaiban él, s a születésnap emlékévé mindannyiunk számára újra élményt jelentett, találkozást Tolnay Klárral. Nemcsak múltidéző előadások, hanem új nézőpontok, új tükrök jelentek meg számosan a vígszínházi konferencián, s így a kinek-kinek fontos egyéni élmények összeadódtak, megsokszorozódtak, a közös gondolkodás élményeivel és újdonságaival gazdagodva már ezeket visszük tovább a következő találkozásig.

Kötetünk képe és emléke is a színháztörténeti konferenciának, hogy akik nem voltak velünk, mégis részesülhessenek azokból a csemegékből, amelyeket történészek, filológusok, szociológusok, színházzal, filmmel, zenével, képzőművészetekkel vagy irodalommal foglalkozó művészettudósok, színházi pályatársak tártak a hallgatóság elé, azoknak pedig, akik hallhatták az előadásokat, a közös élményeket földidzni segítő emlék lesz, a könyvborítók közé zárva őrizzük majd a tanulmányokat. Az előadásokon kívül olvashatják a konferencia programját, valamint a Vígszínházban installált kiállítás 2014. október 30-án Lukács Sándor által elmondott megnyitó beszédét is.

Köszönettel az emlékévé programját szervező Klárika 100 Alapítvány kurátorainak és támogatóinak, a Vígszínháznak és munkatársainak s a konferencia minden résztvevőjének a kiemelkedő élményért és színvonalért, az olvasóknak gazdagító emlékezést és tudományos örömeiket kíván a szerkesztő!

(Színháztörténeti konferencia 2014. Tolnay 100 – A 20. századi (színész) nő választásai. Konferencia a 20. századi magyar színészet, a színészek és közönségük történetéről. 2014. október 30–31. Vígszínház, Házi Színpad. Szerkesztette: Sirató Ildikó. Raszter Könyvkiadó, Budapest, 2015. ISBN 978-963-8013-79-8)